

8. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту / В. А. Кухаренко. – Одеса: Латстар, 2002. – 292 с.
9. Матіос Марія. «Містер і місіс Ю-Ко в країні Укрів. Mr. & Ms. U-Ko in country UA» / Марія Матіос. – Львів: ЛА «ПІРАМІДА», 2006. – 136 с.
10. Назаренко І. Особливості функціонування квантитативних транспозитів-онімів / І. Назаренко // Лінгвістичні студії. Зб. наук. праць. – Донецьк: ДонНУ, 2009. – Вип. 18. – С. 221–226.
11. Павлюк Л. Символ та ідентифікація в політичному дискурсі мас-медіа / Л. Павлюк // Журналістика. – К., 2006. – Вип. 5 (30). – С. 48–57.
12. Сербіна Т. Модифікація логоепістем у газетних текстах / Т. Сербіна // Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії. Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне: РДГУ, 2008. – Вип. 16. – С. 92–96.

Natalya Berber

Artistic textualization of political world in novel «Містер і місіс Ю-Ко в країні Укрів. Mr. & Ms. U-Ko in country UA» by Maria Matios

The paper contains a comprehensive study of onoma space of novel «Містер і місіс Ю-Ко в країні Укрів. Mr. & Ms. U-Ko in country UA» by Maria Matios. The attempt to define the role of proper names in public opinion formation was made. The actualization of the social component of proper names values in the novel is considered. The features of creating social connotations of proper names depending on extralinguistic factors were found. "Growth" of onomas to level of symbols was shown.

Keywords: toponym, anthroponym, proper name, appellative, social connotation, symbol, allusion, transonymization, surname.

Олеся Гаврилашук

**ГЕНДЕРНИЙ ЧИННИК ВИБОРУ НОМІНАЦІЇ АДРЕСАТА ХУДОЖНЬО
ТРАНСФОРМОВАНОГО ВНУТРІШНЬОГО МОВЛЕННЯ**

У статті висвітлено особливості впливу гендерного чинника на вибір номінації адресата зверненого мовлення, відображеного в художньому тексті. Зокрема, проаналізовано гендерно марковане вживання лексем для створення номінацій адресата художньо трансформованого внутрішнього мовлення.

Ключові слова: гендерний чинник, ситуація спілкування, номінація адресата мовлення, фіксоване зовнішнє мовлення, художньо трансформоване внутрішнє мовлення.

Актуальним у сучасному мовознавстві є дослідження актів комунікації з позицій прагмалінгвістичного підходу із залученням інструментарію когнітивної лінгвістики. Перспективне в цьому плані – вивчення звертання як виразника засобу апеляції, зокрема і з огляду на гендерний чинник. Цікавим об'єктом дослідження вважаємо не тільки власне зовнішнє та зображене в художньому тексті зовнішнє мовлення, а й художньо трансформоване внутрішнє мовлення, у якому здатні яскраво виявлятися особливості вибору того чи того звертання та їхні прагматичні функції.

Грунтовний аналіз одиниць та конструкцій апеляції в зазначених напрямках дасть можливість виявити закономірності в наданні адресантом переваги певним звертанням, що зумовлено як впливом на нього як мовну особистість соціальних та ієрархічних ролей співрозмовників, так і його власними індивідуально-психологічними особливостями.

Об'єктом дослідження мислетворчої діяльності людини під час вибору того чи того звертання визначаємо внутрішнє мовлення (ВМ). Проте, оскільки функціонування зазначеного мовлення відбувається на психічному рівні свідомості, воно не може бути безпосереднім об'єктом вивчення. Натомість ми виявлятимемо закономірності функціонування звертань на матеріалі прозових текстів сучасної української літератури, у яких автори відтворюють ВМ, почасти тотожне власному (у випадку переповідання епізодів зі свого життя).

Внутрішнє мовлення, відображене в художньому творі, може бути потрактоване як безпосередній акт спілкування. Так, М. Скаб зазначає: що «більшість актів так званого внутрішнього мовлення, які, на думку окремих дослідників, не орієнтовані на сприйняття, а отже, і спілкування, і відповідно не є мовними ланцюгами, у яких реалізується комунікативна функція мови, теж можуть

бути потрактовані як акти спілкування [...] прикладів такого типу досить багато в текстах художньої літератури» [13, с. 18].

Надзвичайно важливим є упорядкування термінології на позначення поняття внутрішнього мовлення та суміжних із ним понять. Дефініція терміна «внутрішнє мовлення» відображає власне психічний процес вербалізації мислення, але з тієї причини, що ми розглядаємо ВМ у художньому тексті, виникає потреба пошуку відповідного до цієї мовної дійсності позначення.

Часто в мовознавстві «ВМ ідентифікують із такими поняттями як «невласне пряма мова» (А. Андрієвська), «вільна пряма мова» (Н. Сахарова), «зображене внутрішнє мовлення» (Г. Ярмоленко), «внутрішнє мовлення» (І. Артющков), «художньо трансформоване внутрішнє мовлення» (Н. Сакварелідзе), «внутрішня рефлексія» (І. Семенов) тощо» [12, с. 3].

Зважаючи на те, що елементи досліджуваного нами ВМ не є текстовими вкрапленнями, а постають цілісною самодостатньою мовною тканиною передачі авторського мовлення, бачимо доречним надати перевагу термінові «художньо трансформоване внутрішнє мовлення» (ХТВМ). Плянємо такий вибір тим, що ВМ через свою природну специфічну форму (обірвані конструкції, асоціативність та символічність вербальних компонентів і т. ін.) повинно бути трансформоване автором для однозначної і вичерпної передачі думок читачеві (прийнятні та зрозумілі конструкції речень, виразне лексичне наповнення).

Оскільки оперуватимемо поняттями «внутрішнє мовлення», «художньо трансформоване внутрішнє мовлення» та «зовнішнє мовлення», вводимо також поняття «фіксоване зовнішнє мовлення» (ФЗМ) на позначення зовнішнього мовлення, переданого в тексті.

Особливістю формально-граматичного маркування автора-адресанта є виклад від першої особи однини. До таких текстів часто бувають включеними елементи, у яких до автора звертаються інші учасники акту спілкування (автор-адресант стає адресатом). У такий спосіб можемо прослідкувати, як таке номінування автора впливає на вибір ним звертань до себе. Власне тоді автор є одночасно адресантом і адресатом, а засіб зверненості в такому разі називаємо самозвертанням.

Також пропонуємо розрізняти активного і пасивного адресатів: активний є безпосереднім учасником ситуації спілкування і може сприймати звернення до себе та реагувати на нього, наприклад, у зовнішньому мовленні, фіксованому зовнішньому мовленні та художньо трансформованому внутрішньому мовленні (при самозвертанні); пасивним називаємо такого адресата, який не може почути звернення до себе через його локалізацію у вербальному мисленні людини чи в художньо трансформованому внутрішньому мовленні.

Для ілюстрацій теоретичних положень ми обрали досить поширені в художніх творах контексти ХТВМ, що містять номінації адресата мовлення. Зазвичай такі найменування можуть бути художнім засобом автора, як, наприклад, вважає Л. Рудько: «Іменування автором своїх персонажів не буває випадковим, кожний антропонім містить у собі певний смисл (етимологічний, чи, частіше функціонально-звичаєвий), котрий висвічує якусь ознаку носія наймення, породжує своє асоціативне поле» [11, с. 5].

Вибір номінації адресата ХТВМ характеризує відносна незалежність від реакції (вербальної або дієвої) адресата на ту чи ту форму звертання. Художній текст дає можливість зазирнути в психологію людських стосунків через автора-посередника, хоч сам автор може цього й не усвідомлювати. Тому загальна тенденція має вияв у трактуванні номінацій ВМ як, з одного боку, сміливих, критичних, правдивих, точних та яскравих, але, з іншого боку, вони часто можуть не відповідати дійсності через надмірну емоційність адресанта, що маємо змогу простежити за контекстом твору, а таким чином глибше зрозуміти їх мотивацію.

Матеріалом розвідки обрано тексти романів сучасних українських письменників: Оксани Забужко, Марії Матіос, Людмили Баграт, Любка Дереша, Леоніда Кононовича і Олександра Винокурова. Усі ці твори написані від першої особи однини, тобто художньо трансформоване внутрішнє мовлення персонажів максимально точно відображає специфіку передаванні думок автора.

Художньо трансформоване внутрішнє мовлення відображає такі відмінності у виборі номінацій адресата.

Самозвертання в художньо трансформованому мовленні чоловіків та жінок. Самозвертання як чоловічого ХТВМ, так і жіночого є традиційними, усталеними та поширеними в українській мові. Про це свідчать номінації *золотко*, *шановний: Ну, Павлусю, ну, золотко. Пригадай, що ти – майстер спорту з боксу...* (Л. Кононович) у чоловічому мовленні та *голубко, золотце, моя люба: Пізно, голубко, пізно... все пізно* (М. Матіос); [...] *але в тебе нема вибору, золотце* [...] (О. Забужко); *Хіба що для тебе, моя люба* (Л. Баграт) – у жіночому мовленні. Також у жіночому мовленні фіксуємо лайливі оцінки найменування *дурепо, ідіотко, занудо: Чекаєш, дурепо* (М. Матіос); [...] *молоснуло, як ляпасом: стоп, ідіотко, гальмує* [...] (О. Забужко); *Замовкни, занудо!* (Л. Баграт).

Жінка обирає частіше негативно забарвлену лексику, що свідчить про схильність до самокритики, часто перебільшеної: *І якщо подумати без надриву, істерики та ілюзій, то скажи мені, глупа жєницино, чи воно тобі треба знати [...] ?* (М. Матіос); *[...] та хто ти ваще така, сліши, ти, забацана Ukrainian, дитя відрадненської комунальної «хрущовки» [...]* (О. Забужко).

Самокритика в мовленні чоловіків, на протигагу жіночим самозвертанням, передана зменшено-пестливими формами імені: *А може, то не було вигнання... Га, Юрчику?* (Л. Дереш); *Погуляв, Павлуню? Дякуй Богові й долі, що сьогодні прокинувся* (О. Винокуров) та позитивно забарвленою, вжитою із прямим значенням лексемою шановний: *Е, шановний, вставай. Надворі вже геть спочило* (О. Винокуров). Отже, чоловік висловлює негативне ставлення до своєї поведінки номінаціями, які виконують функцію протиставлення, хоча знаходимо і критику, «запозичену» із відомого літературного твору А.-К. Дойля «Шерлок Холмс»: *А, отже, мій непуцящий Вотсоне, мала вже голодна* (Л. Дереш). Такий вибір номінації адресата може лише підтверджувати думку про інтелектуальне спрямування розмови чоловіків.

У мовленні чоловіків зафіксовано самозвертання, що служать для урегулювання суспільних відносин: *Бо у тебе, Михайле, це завжди було* (Л. Дереш); *Це, Романе Петровичу, не детектив читати* (О. Винокуров). Сюди також зараховуємо прізвище, за допомогою якого прийнято звертатися у вузькому колі осіб: *А, може, ти хворий, Банзаю, може у тебе гашишній делірій, або онейроїдна шизофренія, або гострий невербальний галюциноз, або все на купу, га?* (Л. Дереш) та професійне псевдо: *Он як, Оскаре. Ти хочеш зрівнятися з ними, правда!* (Л. Кононович).

Звертання до пасивного адресата художньо трансформованого внутрішнього мовлення чоловіків та жінок. Звертаючись до осіб, адресант використовує їхні власні назви, а також загальні номінації. Якщо адресатом є близька адресантові людина, то адресант-чоловік варіює формами імен для передавання свого настрою і ставлення до дійсності, наприклад, із позитивним забарвленням: *Карольцю, люба моя, з'явивсь на тому місці, де хвилька накочується на берег... і я допливу...* (О. Винокуров) та негативним: *Мар'яшко, дурено малолітня, пробач, будь ласка* (Л. Дереш). Натомість у мовленні жінок фіксуємо повні форми імен близьких адресантові людей: *Нещасний ти чоловік, Миколо: любив машину – розбив, любив жінку – злавав [...]* (О. Забужко); *Вибач, Яне, але з Шотландією доведеться попрощатися* (Л. Баграт).

Коли в зовнішньомовленнєвому спілкуванні між комунікантами є певна дистанція в стосунках, то чіткіше її відображають звертання жіночого мовлення. Наприклад, адресантка вживає в ХТВМ номінацію *Костянтин*: *Ось ти припустився цієї помилки, Костянтине* (Л. Баграт), що свідчить про намагання адресантки збільшити дистанцію у стосунках із адресатом, оскільки в зовнішньому спілкуванні застосовує зменшено-пестливу форму імені *Костю*. Називання адресата повною формою імені (як більш офіційною) відбувається підсвідомо як наслідок зовнішньомовленнєвої практики адресантки.

Чоловіки, виражаючи обраними номінаціями адресата соціальні ролі та суспільну ієрархію, вказують на: різницю у віці: *Ні, Бузі Абрамовичу, не пізно* (О. Винокуров); ділові стосунки (за допомогою прізвища): *[...] де ти? вийди, Корію!* (Л. Дереш); і просто шанобливе ставлення взагалі: *У разі чого: не знаю, не був, не брав. І взагалі, пане Андрію, яке вам діло до мене, мого лібідо і до моїх уподобань?* (Л. Дереш).

Якщо в мовленні жінок у самозвертаннях більше самокритики, то в мовленні чоловіків часто присутня критика пасивного адресата, а саме за допомогою загальних назв: *[...] розплющ очі, кретине!* (Л. Дереш); *Ну, що, генсеки й сексоти, комсорги й парторги, лягаві й кагебісти, стукачі, піддавкувачі, підсвистувачі... де тепер ваша ідеологія?* (Л. Кононович). Кожна номінація адресата чоловічого мовлення використана один раз, зрідка – двічі, водночас як жінки при звертанні часто повторюють ту саму назву (*голубе, серце, чоловіче, чувак, золотко моє, коханий, любий, рідний, милий мій, братіку, братці, колего, пані й панове, панове*): *Чудесний збіг, братіку, – я так само, тільки що це значить – реалізуватися?* (О. Забужко); *Але чи можна долучити до слідства, до слідства, панове, а не до наукових експериментів, такий вид доказів – жіночий щоденник?* (М. Матіос). Такий вибір при звертанні може бути виявом «лексичного консерватизму жінок», згідно з яким жінка частіше використовує «мовні стереотипи», що є важливими для збереження етнічної мови у двомовному чи полімовному соціумі [14, с. 31].

Чоловіки, висловлюючи через зверненість позитивне ставлення до адресата, обирають поширені звертання *золотко* і *люба моя*: *Як я про тебе, золотко, забує!* (О. Винокуров). Жінка надає перевагу емоційнішим, хоч і традиційним (притаманним українській мові), лексемам із переносним значенням (*серце моє, життя моє, доле моя*): *Ге, серце моє, так у цьому ж вся й штука...* (О. Забужко); *Яне, Боже мій, життя моє, доле моя, якби ти тільки знав, як мені боляче!* (Л. Баграт).

Нейтрально забарвлені лексеми при звертаннях адресанта-чоловіка і адресанта-жінки відтворюють усталені в мовленнєвій практиці номінації адресата ЗМ і різняться лише тим, що в мовленні жінки відсутні етикетні найменування. Наприклад, у чоловічому ХТВМ: *панове, хлопці*, останнє з яких регулює стосунки між чоловіками, бо є прийнятним у певному середовищі: *Ну, хлопці, дорого вам обійдеться вбивство Сенсея ...* (Л. Кононович).

Під впливом емоцій чоловіки і жінки часто звертаються до Бога. Ми відзначили, що подумки чоловік просить допомоги тільки в Бога, а жінка також звертається до інших адресатів: *Доле, мій янголе-охоронцю, хоч хтось!* (Л. Баграт), оскільки вірить у можливість їхньої допомоги. У ХТВМ чоловік надає перевагу емоційно забарвленим найменуванням Бога *Господи* і *Боже батьку*: *Боже батьку, поверни мені пам'ять!* (О. Винокуров). Жінка вживає номінації *Боже* і *Господи*: *Господи, допоможі мені, допоможі* (Л. Баграт), а також проханням через молитву дотримується традиційного і цілком прийнятного звертання *Отче наш*.

ХТВМ чоловіка та жінки містить суттєво відмінні лексеми на позначення звертань до тварин. Власною назвою адресата послуговується лише жінка: *Иди звідси, Алі!* (Л. Баграт) – до кошеняти. Вона емоційніше характеризує тварину, висловлює ставлення семантичним наповненням лексем та зменшено-пестливими суфіксами в них, напр.: *Не бійся, малий!* (Л. Баграт) та *Маленький хвостатий зраднику! Ну, начувайся!* (Л. Баграт) – до кошеняти.

Адресант-чоловік звертається до тварин найменуванням *друже* (до їжачка та до власного собаки), вказуючи в такий спосіб також на рівноправні стосунки із адресатом-твариною, а саме відношення до неї: *Їжак. А щоб ти, друже, був живий-здоровий!* (О. Винокуров). Підтвердженням висловленого вище може бути думка Л. Ставицької про те, що «в жіночому логосі частіше фокусується опредмечування речі, а не відношення» [14, с. 31].

Номінації адресатів-неістот зафіксовано нами тільки у жіночому ХТВМ. Вони представлені назвами, що характеризують адресата у певній ситуації: *Прощавай, тісна кімнато!* (Л. Баграт) та емоційно забарвленими найменуваннями: *Прощавай, затишний мій* (Л. Баграт) – до стільця; *Мене охопило нестерпне бажання викинути слухавку з кабінки, якнайдалі від себе. Підступна гадюко, з мене досить твоєї отрути* (Л. Дереш) – до телефонної слухавки.

Проаналізовані нами лексичні особливості номінацій адресата мовлення, вживані у ХТВМ чоловіками і жінками, засвідчили гендерно марковані розбіжності. Самозвертання жінок найчастіше представлені самокритичними або нейтральними за забарвленням номінаціями, тоді як чоловіки критикують себе назвами із позитивним значенням (для протиставлення).

При звертанні до пасивних адресатів чоловік часто обирає офіційне називання (*ім'я + по батькові*), встановлюючи в такий спосіб бар'єр у спілкуванні, а жінка формою імені адресата (повною, короткою, зменшено-пестливою) зменшує та збільшує дистанцію під час комунікування. Загальні назви на позначення адресата мовлення зазвичай відображають ставлення адресата-чоловіка до адресанта, а загальні назви в мовленні адресата-жінки містять найчастіше характеристику та оцінку.

Отже, у номінуванні адресата мовлення чоловіком та жінкою існують помітні розбіжності. Нашим наступним завданням є встановлення певних закономірностей і принципів у доборі називань адресата мовлення чоловіками і жінками. У процесі цього необхідно зважати на вагому роль індивідуально-психологічних особливостей людини та вирішальну роль емоційного стану в момент називання адресата. Наголосимо, що на індивідуально-психологічні особливості людини має значний вплив соціалізація чоловіків і жінок у певний період історії, специфіка їх відповідного виховання та національного менталітету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баграт Л. Зло : [роман] / Людмила Баграт. – Львів : Кальварія, 2002. – 288 с.
2. Винокуров О. І. Журналюга-1: Під одним дахом зі смертю : [роман] / Олександр Винокуров. – К. : Браво, 2003. – 248 с.
3. Винокуров О. І. Убий мене, убий... : [роман] / Олександр Винокуров – К. : Браво, 2003. – 276 с.
4. Дереш Л. Культ : [роман] / Любо Дереш. – Х. : Клуб сімейного дозвілля, 2006. – 240 с.
5. Дереш Л. Поклоніння ящірці : [роман] / Любо Дереш – Х. : Клуб сімейного дозвілля, 2006. – 176 с.
6. Забужко О. Польові дослідження з українського сексу : [роман] / Оксана Забужко. – К. : Факт, 2004. – 176 с.
7. Кононович Л. Г. Я, зомбі. Довга ніч на Сунжею : [роман] / Леонід Кононович. – К. : Джерела М, 2000. – 352 с.
8. Кононович Л. Кайдани для олігарха: Кримінальний роман : [роман] / Леонід Кононович. – Львів : Кальварія, 2001. – 208 с.
9. Кононович Л. Мертва грамота : [роман] / Леонід Кононович. – Львів : Кальварія, 2001. – 252 с.

10. Матіос М. Щоденник страченої. Психологічна розвідка : [роман] / Марія Матіос. – Львів : ЛА «ПІРАМІДА», 2005. – 192 с.
11. Рудько Л. П. Звертання в сучасній англійській мові (на матеріалі п'єс Б. Шоу): Автореф. дис. ... канд. філол. наук 10.02.05. – Одеса, 1984. – 20 с.
12. Семенюк В. Я. Внутрішнє мовлення: лінгвостилістичні аспекти інтерпретації української художньої прози ХХ століття: Автореф. дис. ... канд. філол. наук. 10.02.01 / В. Я. Семенюк. – Київ, 2006. – 20 с.
13. Скаб М. С. Граматика апеляції в українській мові / Мар'ян Стефанович Скаб. – Чернівці : Місто, 2002. – 272 с. – Бібліогр.: С. 231–269.
14. Ставицька Л. Мова і стаття / Л. Ставицька // Критика. – 2003. – № 6. – С. 29–34. – Бібліогр.: с. 29.

Olesia Gavrylashchuk

Gender factor of transformed inner addressee nomination in fiction

The article deals with the peculiarities of influence of gender factor on the nomination choice of addressee that is reflected in a text of fiction. In particular, a gender marked use of lexemes to make nominations of addressee of transformed inner indirect speech has been analysed.

Key words: gender factor, communicative situation, addressee nomination, speech as recorded in a text, transformed inner indirect speech in fiction.

Світлана Єрьоменко

**ОСОБЛИВОСТІ ОФІЦІЙНОГО ЛИСТУВАННЯ
ВІНСТОНА ЧЕРЧИЛЛЯ**

У статті проаналізовано офіційне листування Вінстона Черчилля з різними адресатами. Визначено типи листів та їхню специфіку, основними характеристиками яких є політематичність, діалогічність, ініціативність, екстравертність.

Ключові слова: лист, офіційне листування, типи листів, діалогічність.

Лист є настільки багатфункціональним явищем, що навіть сама чисельність мовознавчих та літературознавчих досліджень є цьому яскравим підтвердженням. У мовознавчих студіях досі немає одностайної думки щодо функціональної належності листа. Так, наприклад, у низці досліджень ([1; 5; 10; 19 та ін.]), відомих і знаних будь-яким філологом, окремо не виділено епістолярного функціонального стилю мови. У той самий час інші ведуть мову про лист як міжстильове явище [2; 14; 17 та ін.]. Є й група, що виділяє окремий епістолярний стиль, який функціонує в мові нарівні з іншими [4; 12; 13 та ін.]. Одиницею епістолярного стилю є лист, який використано в інших функціональних стилях мови, підтверджуючи таким чином глобальність інтертекстуальності [18].

У літературознавчих студіях лист розглядають як жанровий різновид документальної літератури [8], «один із жанрів мемуарно-публіцистичної літератури, є своєрідним комунікативним документом, що написаний відразу, адресований одній особі, значно рідше – загалу, призначений для повідомлення чого-небудь, із певними характерними ознаками, а саме: орієнтацією на адресата, власним ставленням автора до реальних подій, збереженням його особистісного стилю, почуттів, настроїв у момент написання епістоли» [9, с. 12]. На сучасному етапі в літературі з'явилася низка праць, присвячених дослідженню особливостей приватного епістолярію письменників і політичних діячів [7; 8; 9 та ін.], адже саме приватне листування (як і інші жанрові різновиди документальної літератури) цікаве мірою наявності в ньому особистості автора, воно уможливує отримання об'єктивних уявлень про світоглядні цінності людини, її уподобання й творчу індивідуальність [8].

Велику розмаїтість думок можна побачити при визначенні типів листування. Не заперечують загальний розподіл листів на офіційні та приватні [11], але пропонуються також і детальніші класифікації. Так, наприклад, лінгвісти виділяють інтимно-дружні, колегіально-дружні та приватно-ділові [13]; також розрізняють традиційно-ритуальне листування, емоційно-інтимне листування, інтелектуально-емоційне листування [6, с. 8]. Окремо дослідники ведуть мову про письменницький епістолярій [8; 9 та ін.] та його одиницю епістоли (тобто лист) [8]. Наведені детальні класифікації, як бачимо, майже всі мають дефісні позначення, що не сприяє уточненню поняття, яке треба витлумачити.

Ураховуючи чинник стосунків між адресантом і адресатом, виділяють такі типи: листи відповідні (написані як відповідь на зустрічний лист адресата) та ініціативні (написані без якогось стимулу з боку адресата). Останні можуть залишитися без відправки, а можуть навіть бути не призначеними